

У НОМЕРІ:

Педагогічна компетентність

Рібцун Ю. В.

На допомогу педагогам
інклюзивно-ресурсного центру:
моніторинг з розвитку мовлення 2

Коротка О. І.

Формування та корекція
лексико-граматичної системи мовлення 10

Жидких І. Г.

Мнемотехніка. Акустичний склад
свистячих та шиплячих звуків 17

Кришневська О. Г.

Логопедичні поради вчителям
молодших класів 20

Перевірено практикою: шкільний вік

Мельник О. Л.

Вправні рученята. Розвиток дрібної
моторики рук дітей із порушеннями
усного та писемного мовлення 22

Чіркiна Н. І.

День народження у сім'ї трьох ведмедів.
Заняття для дітей старшого дошкільного віку 29

Жиліна Г. В.

Подорож до села.
Заняття для дітей молодшого
дошкільного віку з порушенням зору 32

Перевірено практикою: дошкільний вік

Кабула Г. В.

Диво власноруч. Фрагмент підгрупового
заняття для дітей з ФФМ (капацизми)
з використанням ІКТ, театру тіней
та равликотерапія 36

Коротка О. І.

На гостину до звука [ж].
Диференціація звуків [ш] — [ж] 39

Наумова О. В., Ожимова Т. І.

Хвальковитий півник. Бінарне заняття
у другій молодшій групі для дітей
з порушенням мовлення 42

Логопедична абетка

Сабодаш І. М.

Схеми-моделі для вивчення віршів
на автоматизацію звуків 44

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГАМ ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ: МОНІТОРИНГ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

Ю. В. Рібцун*, м. Київ

Обстеження мовлення — необхідна складова психолого-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Саме тому в умовах ресурсно-інклюзивних центрів доцільно проводити початковий (час першого звернення), поточний (за певний період — наприклад, місяць, квартал, півріччя) та підсумковий (за результатами роботи за рік) моніторинг, тобто фіксування результатів розвитку дитини з метою планування, створення та реалізації індивідуальної освітньої програми.

■ Ю. В. Рібцун

Початковий моніторинг є уточнювальним, що дає змогу встановити (зняти, уточнити) логопедичний висновок. Поточний моніторинг допомагає простежити динаміку психомовленнєвого розвитку дитини. За умов негативної динаміки у дитини спостерігається втрата набутих умінь і навичок, незначної позитивної — уповільнене їхнє формування, позитивної — стабільне поліпшення, хвилювальної — нестійке формування залежно від психосоматичного стану дитини, соціально-психологічної ситуації в родині тощо. Підсумковий моніторинг дає змогу відстежити ефективність проведеної роботи з дитиною.

Моніторинг містить три етапи:

- а) підготовчий, що передбачає знайомство з дитиною, вивчення продуктів її діяльності, спостереження за дитиною, бесіди з батьками, опрацювання медичної документації;
- б) основний — проведення діагностичних проб відповідно віку;
- в) заключний — аналіз отриманих результатів із зазначенням рівнів виконання діагностичних завдань і на цій основі уточнення висновку, прогнозування можливих труднощів, обирання найбільш ефективних методів і технологій, створення (коригування вже наявної) індивідуальної програми, визначення погодного навантаження, створення відповідного предметно-розвивального та мовленнєвого середовища.

Щоб моніторинг міг відбуватися, батьки (особи, які їх замінюють) мають написати відповідну заяву, дати письмову згоду на обстеження дитини та опрацювання персональних даних. За

* Ю. В. Рібцун, старший науковий співробітник, доктор філософії в галузі педагогіки, старший науковий співробітник лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

результатами моніторингу вчитель-логопед у доступній і доброзичливій формі повідомляє батькам логопедичний висновок, надає методичні рекомендації, відповідає на запитання.

Знайомство з дитиною відбувається у невимушеній обстановці, на рівні очей, негучним спокійним доброзичливим голосом, з використанням ігрового обладнання для формування прихильності та довіри, подолання страху перед незнайомою людиною, без надмірної емоційності та рухової активності. Щоб дитина при звичаїлася до умов кабінету, їй дають змогу вибрати цікавий для неї матеріал, самостійно погратися, відразу пропонують полегшені для виконання завдання з метою створення ситуації успіху. Спостерігають за дитиною під час виконання різних видів діяльності: предметної (для раннього віку), ігрової (для дошкільного віку), навчальної (для шкільного віку). Вивчають продукти діяльності дітей відповідно до віку: дошкільники та молодші школярі — малюнки, предмети ліплення, поробки з паперу (виявлення стану сформованості графомоторних навичок, зорово-просторових уявлень, мисленнєвих операцій, особистісно-емоційних труднощів, уяви, рівня засвоєння освітньої програми); школярі — зошити з української мови та математики (стан писемного мовлення, характер помилок, особливості почерку, дзеркальне написання літер, цифр, відхилення в емоційній сфері (кількаразове наведення літер, витирання (замазування) помилок тощо).

Бесіди з батьками проводять з метою з'ясування особливостей можливих причин виникнення наявних порушень (патологія вагітності, пологів, спадкові захворювання, синдроми, психотравми тощо), ознайомлення з умовами сімейного

навчання та виховання (надмірна суворість, попурання примхам, непослідовність, педагогічна занедбаність), виявлення адекватності комунікативного середовища, одно- (дво-, багатомовності), з особливостями розвитку дитини, починаючи з народження. Опрацьовуючи медичну документацію, особливу увагу звертають на результати енцефалограм (наявність органічних уражень кори головного мозку), аудіограм (порушення слуху), генетичні аналізи (хромосомні порушення), висписки від лікаря-отоларинголога, невропатолога, психіатра, офтальмолога, педіатра.

Уже під час спостережень за мовленнєвими, емоційними, руховими проявами дитини у вчителя-логопеда виникає так звана діагностична гіпотеза, тобто припущення логопедичного висновку ще до проведення моніторингу. З метою її підтвердження чи спростування педагог продумує перелік діагностичного інструментарію, можливість (доцільність) словесної (вербальної) форми обстеження. Учитель-логопед добирає відповідні завдання для діагностики, що охоплюють усі складові мовленнєвої діяльності (фонетичної, фонематичної, лексичної, граматичної, морфологічної, зв'язного мовлення, читання та письма), а також пізнавальних процесів, зокрема сприймання, пам'яті, уваги, мисленнєвих операцій, ймовірного прогнозування та контролю (див. табл. 1).

Процедура та тривалість моніторингу не повинні перевищувати 60 хв і визначаються віковими, індивідуальними, типологічними особливостями розвитку дитини. У разі виникнення (загострення) психосоматичних, яскраво виражених нейродинамічних, невротичних, психопатичних чи психотичних розладів необхідно припинити обстеження. Діагностичні завдання для дошкільників пропонують лише в ігровій формі, звертання (інструкції) до дитини мають бути короткими та чіткими, не містити незнайомих слів. Ілюстративний (добре знайомі дітям предмети, іграшки та зображення) і мовленнєвий матеріал добирають відповідно до вікового діапазону, за принципом «від простого до складного».

Доцільно відзначити, що предметні та сюжетні картини для обстеження краще не ламінувати, адже гладка поверхня зі світловими відбитками перешкоджає повноцінному зоровому сприйманню. Слід зважати на те, що для слабкозорих потрібні більші від звичного розміру зображення і предмети, а діти з ДЦП краще сприймають картини, розташовані вертикально (на

фланелеграфі, набірному полотні, дошці, тримаючи у руці), аніж горизонтально (розкладені на столі). Варто пам'ятати, що під час показу предметних картинок для кращого сприймання між ними має бути відстань, а їхня кількість в одному діагностичному завданні не має перевищувати 10: 2 — ранній вік, 3–6 — дошкільний, 7 і більше — шкільний. Слід урахувати, що наочний матеріал має зацікавити дітей, бути яскравих природних кольорів, без дрібних деталей. За потреби створюють спеціальні умови та готують відповідне обладнання для моніторингу, зокрема для слабкочуючих — комп'ютер з навушниками, для дитини з ДЦП — посадкове місце з підставкою для ніг. З метою економії часу обстежують спочатку активне (експресивне) мовлення дитини, а згодом його розуміння (імпресивне мовлення) (у повному обсязі, на побутовому рівні, обмежено ситуацією обстеження, нерозуміння зверненого мовлення). Для дітей із відсутнім мовленням і слабкочуючих доцільно використовувати комп'ютер, супроводжувати завдання мімікою та жестами, картками-символами (зелений кружечок — відповідь «так», червоний — «ні») чи піктограмами.

Особливу увагу педагог звертає на: 1) зовнішній вигляд, поведінку дитини, її соціальну та психологічну адаптацію в колективі, рівень загального розвитку дитини та уявлень про себе (для всіх вікових груп), передумови навчальної діяльності (старший дошкільний-молодший шкільний вік), універсальні навчальні дії (для школярів); 2) ступінь засвоєння освітньої програми (високий — повне засвоєння, середній — часткове, низький — незасвоєння), характер відставань (іноді випереджень) (постійний, нерівномірний (наявність обмеженої кількості окремих знань та умінь), надто нерівномірний (наявність певних знань і умінь за умови повної відсутності інших); 3) входження дитини в діагностичну роботу, орієнтування в завданні, прояв цілеспрямованості під час виконання проб, їхню осмисленість, успішність діяльності в процесі обстеження з урахуванням необхідного характеру (стимулюючий («Ой, який ти молодець!»), організаційний («Послухай уважно ще раз»), підказка («Пригадай, з якої букви завжди пишеться початок речення?»), змістова допомога у повному обсязі, технічна допомога (фізична), навчальна) та обсягу (повний, частковий) допомоги, рівня її ефективності (достатній,

недостатній (нерівномірність допомоги, іноді допомога неефективна), низький (забуває, не застосовує, допомога малоефективна).

Важливими акцентами для моніторингу є рівень працездатності дитини (труднощі під час виконання завдання, швидка втомлюваність, імпульсивність, зміна характеру та стилю діяльності, емоційного стану, плаксивість, неадекватний сміх, негативізм) і наочності (темп діяльності, способи виконання завдань, швидкість засвоєння нових понять і способів дій, перенесення засвоєного способу дій на подібне завдання, прийняття допомоги). Ураховується темп мнестичної (запам'ятовування), мисленнєвої (розумова працездатність) та мовленнєвої (прискорений, уповільнений темп мовлення) діяльності дитини. Педагог має бути уважним до психосоматичного стану дитини і за потреби, долаючи пасивність або попереджуючи виснажувальність (особливо у дітей із РДА та ДЦП), змінювати характер і складність завдань (загальне → окреме, самостійне виконання → сумісне з педагогом → використання опор на збережені структури психофізичного розвитку та провідні канали сприймання інформації), підкріплюючи мотивацію досягнень (успіху від кожного виконання).

З метою допомоги дитині у виконанні діагностичних завдань доцільно використовувати такі види опор: зорова (З) — увага до зорового (предметного, графічного) матеріалу, наочний супровід, зоровий зразок; слухова (С) — акцент на слухове сприймання; кінетична (К) — динамічне виконання, руховий зразок; кінестетична (КС) — статичне утримання, м'язові відчуття; вербальна (В) — повторення інструкції, її деталізація, пояснення, навідні запитання; емоційна (Е) — посмішка, погладжування по руці, голові.

Таблиця 1

Комплексна діагностика мовленнєвого розвитку

Складові обстеження	Предмет обстеження, види опор	Вік
<i>Передумови мовленнєвої діяльності</i>		
Артикуляційна моторика	фізіологічний стан і рухливість губ, щік, нижньої щелепи, язика, під'язикової зв'язки; артикуляційні вправи; З, К, КС, В	2–15
Мімічна моторика	рухливість мімічних м'язів обличчя; мімічні вправи на імітацію здивування, злості, страху, радості тощо; З, К, КС, В, Е	3–15
Загальна, ручна, дрібна моторика	опорно-руховий апарат; фізіологічний стан, рухливість, ритмічність, координованість плавність, незграбність, розгальмованість; право-, ліворукість, амбідекстрія (вправне володіння обома руками); графомоторні навички, слухо-моторна координація; дії з дрібними предметами, утримання олівця (ручки, пензлика), фізкультхвилинки, пальчикова гімнастика, застібання ґудзиків, шнурування; З, К, КС, В, Е	2–15
Голос	сила, висота, тембр; голосові вправи; С, Е	3–15
Дихання	фізіологічне, мовленнєве; тип, обсяг, плавність; дихальні вправи; К, З	3–15
Зорове сприймання	впізнавання фотографічних, предметних, сюжетних зображень, графічних елементів (букви, цифри) в умовах різних видів зашумлень або без них; З, В, Е	2-10
Оптико-просторовий гнозис	орієнтування на аркуші паперу (сторінці зошита, клітинках, рядках); орієнтація в просторі (праворуч, ліворуч, вгорі, вниз); плутання, зісковзування, вихід за межі полів; З, В, Е	4–12
Слухове сприймання	умовно-рефлекторна реакція на слух; відстань від джерела звука; розрізнення немовленнєвих звуків за силою та довжиною звучання, висотою, тембром; ігри з предметами, музичні іграшки, аудіозаписи; С, Е	3–15
Зорова увага	виокремлення «зайвого» зображення (предмета, графічного елемента) серед ряду однакових; знаходження «зорових нісенітниць»; «Чого не буває?»; відволікання, нестійкість, виснаження; З, В, Е	3–15
Слухова увага	виокремлення «зайвого» звука, складу, слова серед ряду однакових; знаходження «звукових нісенітниць»; музичні іграшки, аудіозаписи, мовленнєвий матеріал, «Поросята нявкали...»; відволікання, нестійкість, виснаження; С, В, Е	3–15
Зорова пам'ять	запам'ятовування рядів предметів (іграшок, зображень, графічних елементів); нестійкість, забування; З, Е	3–15
Слухова пам'ять	запам'ятовування рядів звуків, складів, слів; аудіозаписи, ритмічні малюнки різного рівня складності, мовленнєвий матеріал; нестійкість, забування; С, В, Е	3–15
Мислення, мисленнєві операції	наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне; порівняння, співставлення, ототожнення, узагальнення, класифікація, серіація, абстрагування, конкретизація, обмеження; темп, самостійність, ініціативність, ясність, оригінальність, критичність, встановлення логічних зв'язків, конкретність, наочуваність, можливість опосередкованості; орієнтація в часі (годинник, календар; частини доби, пори року, дні тижня, місяці); зміна динаміки мисленнєвої діяльності (сплески, інертність, ригідність тощо); З, С, К, КС, В, Е	2–15

Складові обстеження	Предмет обстеження, види опор	Вік
Контроль	знаходження неточностей; зоровий — на малюнках (предметах) («Що не так?»), слуховий — у мовленні педагога на матеріалі звуків і складів («Ой-ой-ой, — сміється дівчинка»), смисловий — -/- слів, речень і текстів («На вулиці пішов дощ, тому що Марійка взяла парасольку»), руховий — у виконанні рухів за зразком, орфографічний — у написанні слів відповідно до певних правил; З, С, К, В, Е	3–15
Імовірне прогнозування	додавання елементів; зорове — частин предметів, фонетичне — звуків («телефо...»), складове — складів («соба...»), лексичне — слів («червоні...»), морфологічне — морфем («маленький зай...»), синтаксичне — речень («Мама купила в магазині...»), рецептивне — літер; З, С, В, Е	3–15
Аналітико-синтетична діяльність		
Звуковий аналіз і синтез	аналіз: частковий — визначення першого, останнього звуку, наявності звуку в слові, повний — визначення послідовності та кількості звуків у слові; без або з опорою на слух за умови промовляння педагогом, дитиною; синтез — утворення складів і слів з окремих звуків (т, а — та; с, о, м — сом); З, С, Е	4–10
Звуко-буквений	аналіз — визначення відповідності кожного зі звуків складу, слова певній літері; синтез — складання слів із літер за умови промовляння педагогом, дитиною; С, З, КС	6–12
Складовий аналіз і синтез	аналіз: частковий — визначення першого, останнього складу, наявності складу в слові, повний — визначення послідовності та кількості складів за умови промовляння педагогом, дитиною; синтез — утворення слів з окремих складів; С, Е	5–12
Морфологічний аналіз і синтез	аналіз: частковий — визначення наявності суфікса, префіксу в слові, повний — визначення префіксальної, кореневої, суфіксальної частин, закінчення за умови промовляння педагогом, дитиною, причитування слова; синтез — утворення слів шляхом додавання префіксів, суфіксів до кореневої частини; З, С, В	5–15
Синтаксичний аналіз і синтез	аналіз: частковий — визначення наявності слова (словосполучення) в реченні (речення в тексті), повний — визначення послідовності, кількості слів у реченні (речень у тексті) за умови промовляння педагогом, дитиною, причитування речень (тексту); синтез — утворення речень (текстів) шляхом поєднання окремих слів (речень) відповідно до норм літературної мови; самостійне написання словосполучень (речень, мікро-тексту) З, С, В	5–15
Розуміння мовлення		
Слів	на позначення істот, неістот, якостей, дій, просторового розташування; З, С, В, Е	2–15
Словосполучень	іменник + прикметник (сенсорні еталони кольору, форми, величини, характерні ознаки предмета), іменник + дієслово, іменник + числівник, займенник + дієслово, прислівник + дієслово; З, С, В, Е	2–15
Речень	одно-, кількаступеневі інструкції, речення різної складності; лексична, граматична узгодженість; З, С, В, Е	3–15
Текстів	змістове наповнення, граматична, лексична узгодженість, причинно-наслідкові зв'язки; З, С, В, Е	4–15

Складові обстеження	Предмет обстеження, види опор	Вік
Фонетика		
Звуковимова	голосні та приголосні звуки; відсутність, спотворення (наприклад, гаркава вимова), змішування («желена жаба» замість «зелена жаба»), оглушення («туп» «дуб»), перестановки («равона» — «ворона»), додавання («сетіл» — «стіл»), пропуски («люч» — «ключ»); ізольована вимова, у складах, словах (початок, середина, кінець), словосполученнях, реченнях, текстах; самостійно, відображено, спряжено; З, КС, В, Е	3–15
Складова структура	вимова одно-, дво-, три-, багатоскладових слів із відкритими (по), закритими (ан), прямими (во), оберненими (ус), наголошеними, ненаголошеними складами; З, КС, В, Е	3–15
Фонематика		
Сприймання	виокремлення звуків, складів, слів із ряду аналогічних мовних одиниць; розрізнення ізольованих звуків ([e]-[и]), звуків у складі окремих складів (но-ну), слів наголошених-ненаголошених голосних, голосних-приголосних, твердих-м'яких, глухих-дзвінких приголосних, зокрема на матеріалі паронімів (галка — голка — гілка — білка); З, С, В, Е	2–12
Уявлення	із закушеним кінчиком язика (для уникнення промовляння); добирання серед предметних зображень таких, що містять певний звук; розкладання на 2 групи зображень із опозиційними звуками ([з]-[с] тощо); З, В	5–12
Лексика		
Словник	багатство та адекватність вживання мовних одиниць, їхнє використання у процесі спонтанного спілкування; окремі звуки, звуконаслідування, загальноновживані слова (конкретні, абстрактні, узагальнюючі, антоніми, синоніми, пароніми, омоніми, багатозначні, з переносним значенням); змішування, заміна, пропуск, спотворення, ехолоалії, неологізми; З, В, Е	2–15
Лексична системність	добирання найбільш вдалих за значенням слів («оранжевий апельсин», але «руда білка»); метод спрямованої асоціації; С, В	4–15
Граматика		
Граматичні категорії	число (однина, множина), рід (чоловічий, жіночий, середній) (іменники, дієслова, прикметники), час дієслова (минулий, теперішній, майбутній), відмінок (називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий, кличний) (іменники, прикметники); розрізнення граматичних форм слів; узгодження слів у складі речення; З, С, В, Е	2–15
Морфологія		
Словотворення	за допомогою префіксів (дієслова), суфіксів (іменники, прикметники), складання основ (іменники, прикметники); З, С, В, Е	3–15
Зв'язне мовлення		
Речення	складання за сюжетними картинками, використовуючи задані слова, на певну тему; трансформація (розширення, скорочення); називні, поширені, складносурядні, складнопідрядні; розуміння смислу, дотримання правильної послідовності слів, пропуск, додавання, перестановка, спотворення словосполучень (слів); можливість висловити прохання, звернутися із запитанням; З, С, В, Е	2–15

Складові обстеження	Предмет обстеження, види опор	Вік
Текст	складання за епізодичними картинками, серіями картинок, предметними картинками (описові розповіді), на задану тему, за опорними словами (словосполученнями, реченнями), переказ; розуміння змісту, пропуск, спотворення речень; З, С, В	4–15
Писемне мовлення		
Читання	побуквене, поскладове, цілими словами; правильність, виразність, швидкість, інтонсування, розуміння, усвідомлення прочитаного (окремих слів, фраз, тексту, вміння відповісти на запитання, встановити причинно-наслідкові зв'язки); сприймання та розрізнення літер; співвіднесення літери з відповідним звуком; читання складів, слів, словосполучень, речень, текстів; переказ змісту прочитаного; пропуски, заміни, спотворення, додавання літер, слів чи їхніх частин, тривалі зупинки, запинання, втрата місця читання в тексті, спотворення звуко-складової структури, аграматизми; З, К, КС, Е	6–15
Письмо	почерк, сила натискання; написання літер ізольовано, у складі окремих складів, слів, словосполучень, речень; запис слів відповідно до певного орфографічного правила; списування складів, слів, речень, мікро-текстів, словникові, текстові диктанти; труднощі під час написання елементів, написання цілих літер, переведення друкованої літери у письмову і навпаки, заміни, змішування, пропуски, спотворення, перестановки літер; З, К, КС, С, В	7–15
Загальна характеристика комунікації		
Темпо-ритмічна складова	темп, ритм, дикція; наявність запинань, застрягань; спонтанне мовлення; В	4–15
Просодична складова	наявність чи відсутність основних видів інтонації, наголошування, розстановки пауз у мовленнєвому потоці; міні-діалоги; В, Е	4–15
Мотиваційно-потребнісна сфера	допитливість; мотивація до пізнання, спілкування, навчання; мотиви для виконання завдань: ігровий, змагальний, досягнення успіху, уникнення невдач, виконання лише при емоційній привабливості; рівень вольових зусиль; В, Е	4–15
Емоційно-вольова сфера	позитивне налаштування на спілкування, бажання контактувати, тривалість взаємодії; реагування на вчителя-логопеда, сам процес діагностики; відсутність (часте переривання) зорового контакту, повторювані (стереотипні) дії, гризіння нігтів, смоктання пальця, закручування на палець волосся, тривожність, побоювання, емоційне напруження; ставлення до мовленнєвих труднощів (байдуже, визнання своїх невдач, неадекватне, емоційна стійкість); В, З, Е	2–15
Поведінка	адекватність, критичність, саморегуляція, дотримання соціальних норм; характер взаємодії з дорослим; нерівномірність, адекватність, негативізм, агресивність, інертність; В, Е	3–15
Свідомість	усвідомлення своєї індивідуальності та значущості як партнера по спілкуванню, дотримання етичних норм; бесіди; В	5–15
Комунікабельність	особливості контактування з дорослим, використання вербальних і невербальних засобів; зоровий контакт, його тривалість, запинання; ступінь комунікабельності, активність (слабка, достатня, надмірна); вміння підтримати бесіду, будувати діалог на рівні відповідно до віку, ресурсні можливості дитини; спонтанне мовлення, бесіди; наявність ехолалій, страху мовлення, фіксація на мовленнєвому порушенні; В, Е	2–15

Рівні виконання дітьми діагностичних проб:
а) високий — правильне та самостійне виконання завдань; б) достатній — правильне виконання завдань із незначною допомогою (повторна інструкція, підказка, навідні запитання); в) середній — можливе виконання завдань зі значною допомогою з боку педагога (за зразком, за наслідуванням); г) низький — неправильне виконання, неможливість виконати завдання незважаючи на допомогу.

Результати моніторингу занотовують у протоколі та мовленнєвій картці. Якщо у протоколі у відповідних графах зазначають назви ігрових (навчальних) завдань і фактичне промовляння дитиною («Назви картинку»; «йіба» («риба»), то мовленнєва картка є документом, де зазначаються підсумкові результати (стан сформованості звуковимови — заміна [р] на [й]). Наприкінці мовленнєвої картки фіксують: 1) об'єктивну картину мовленнєвого порушення — наявність (відсутність), загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) (порушення всіх складових мовленнєвої діяльності), фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ) (порушення переважно фонетичної та фонематичної складових), заїкання (порушення здебільшого темпоритмічної організації мовлення); 2) рівень мовленнєвого розвитку, що визначається величиною розриву між реальним станом сформованості мовлення та нормативними показниками для конкретної вікової групи: 1 — відсутність мовлення, міміка та жести; 2 — зародки загальноживаного мовлення, аграматичні фрази; 3 — розгорнуте фразове мовлення з порушенням фонетико-фонематичної та лексико-граматичної складових, 4 — правильне фразове мовлення з поодинокими помилками у фонематичній і лексико-граматичній ланках; 3) наявність специфічних порушень та їхніх видів: дизартрії (псевдобульбарна, мозочкова і т. ін.), ринолалії, заїкання тощо; 4) первинність (вторинність) мовленнєвого порушення, складова комбінованого дефекту.

Отже, логопедичний висновок є таким: загальний недорозвиток мовлення, 2-й рівень мовленнєвого розвитку, псевдобульбарна дизартрія.

Обґрунтовані висновки вчителя-логопеда дають змогу надати прикінцеві рекомендації щодо: 1) потреби у логопедичному супроводі (наявність, відсутність; постійний, консультативний супровід; індивідуальні, підгрупові, фронтальні заняття); 2) прогнозу динаміки формування мовленнєвої діяльності дитини, поведінкової та мовленнєвої адаптації, соціалізації в дитячому

колективі; 3) визначення освітньої програми (загальноосвітня, адаптована загальноосвітня, індивідуальна), спрямованої на актуальний рівень і зону найближчого розвитку психомовленнєвої діяльності дитини; 4) вибору форми навчання (сімейна, очна, очно-заочна, дистанційна); 5) режиму навчання (повний, неповний день перебування); 6) необхідності створення спеціальних освітніх умов, адекватних психомовленнєвим можливостям дитини (вербальне чи невербальне співробітництво, мовленнєве середовище, спеціальні освітні програми, методи навчання та виховання, способи подавання матеріалу, підручники, посібники, технічні засоби, асистент, активна позиція батьків щодо співпраці з педагогом).

ЛІТЕРАТУРА

1. Рибцун Ю. В. Дифференциальная диагностика когнитивного развития детей четвертого года жизни с общим недоразвитием речи / Ю. В. Рибцун // Личность в едином образовательном пространстве: организация, содержание и технологии освоения : коллективная монография / науч. ред. К. Л. Крутий, А. И. Павленко, В. В. Пашков. — Запорожье : ООО «Липс ЛТД», 2011. — С. 404–423.
2. Рибцун Ю. В. Нарушения речи у детей: современный взгляд : сб. статей / Ю. В. Рибцун. — Саарбрюккен (Германия) : OmniScriptum GmbH & Co. KG («Другое Решение»), 2017. — 189 с.
3. Рибцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу / Ю. В. Рибцун. — Х. : Вид. група «Основа», 2013. — 239 [1] с. — (Серія «Професійний довідник»).